

**INNOVATION TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI
OSHIRISHDA QO'LLANILADIGAN INTERFAOL METODLAR****Xurramova Xumora****Aitboyeva Shirin****Bozorboyeva Dilafruz***Ajiniyoz Nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti**Boshlang'ich Ta'lim Fakulteti 2-G Guruh Talabalari*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishda qo'llaniladigan interfaol metodlar, ularning ahamiyati va samarasi haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Innovatsion texnologiya, ta'lim, samaradorlik, tarmoqlar, sinkveyn metodi, klaster usuli, insert usuli, ikki qismlik kundalik.*

Abstract: *This article talks about interactive methods, their importance and effectiveness, used in increasing the effectiveness of education with the help of innovative technologies.*

Key words: *Innovative technology, education, efficiency, networks, sink vein method, cluster method, insert method, two-part diary.*

Biz oldingi maqolamizda innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari haqida aytib o'tgan edik. Endi esa shu yo'lda qo'llaniladigan interfaol metodlarni bir qator ko'rib-o'rganib chiqamiz. Quyida o'qitish jarayonida qo'llash mumkin bo'lgan ba'zi bir treninglarga tavsifnoma berib, ba'zilarini o'tkazish tartibi to'g'risida metodik ko'rsatma berib o'tamiz. "Tarmoqlar" metodi o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga, umumiy fikr doirasini kengaytirishga, mustaqil ravishda adabiyotlardan foydalanishni o'rgatishga qaratilgan.

Sinkveyn usuli. Sinkveyn - fransuz tilida «5 qator» ma'nosini bildiradi. Sinkveyn-ma'lumotlarni sintezlash (bir butunga keltirish)ga yordam beradigan qofiyalanmagan she'r bo'lib, unda o'rganilayotgan tushuncha(hodisa, voqea, mavzu) to'g'risidagi axborot yig'ilgan holda, o'quvchi so'zi bilan turli variantlarda va turli nuqtai nazar orqali ifodalanadi. Sinkveyn tuzish- murakkab g'oya, sezgi va hissiyotlarni bir nechagina so'zlar bilan ifodalash uchun muhim bo'lgan malakadir. Sinkveyn tuzish jarayoni mavzuni yaxshiroq anglashga yordam beradi. Sinkveyn tuzish qoidalari:

1-qator: Mavzu bir so'z bilan ifodalanadi (odatda ot tanlanadi). 2-qator: Mavzu ikkita sifat bilan ifodalanadi (2 ta sifat yoziladi). 3-qator: Mavzu doirasidagi xatti-harakatni uchta so'z bilan ifodalanadi.(3 ta fe'l yoki ravishdosh yoziladi). 4-qator: Mavzuga nisbatan munosabatni anglatuvchi va to'rtta so'zdan iborat bo'lgan fikr yoziladi.(4 ta so'zdan iborat

jumla yoziladi). 5-qator: Mavzu mohiyatini takrorlaydigan, ma'nosi unga yaqin bo'lgan bitta so'z yoziladi (mavzuga sinonim so'z yoziladi).

Masalan. -Shaxs -Serg`ayrat va baxtiyor.

-Izlanadi, fikr yuritadi, komillikka intiladi.

-Naqadar buyuk va murakkab mavjudot.

-Inson.

Klaster usuli. Klasterlarga ajratish- o'quvchilarga biror-bir mavzu to'g'risida erkin va ochiq tarzda fikr yuritishga yordam beradigan pedagogik strategiyadir. Bu usul ko'p variantli fikrlashni o'rganilayotgan tushuncha (hodisa, voqea)lar o'rtasida aloqa o'rnatish malakalarini rivojlantiradi. «Klaster» so'zi g'ujum, bog`lam ma'nosini anglatadi. Klasterlarga ajratishni da'vat, anglash va mulohaza qilish bosqichlaridagi fikrlashni rag`batlantirish uchun qo'llash mumkin. U asosan yangi fikrlarni uyg`otish, mavjud bilimlarga yetib borish strategiyasi bo'lib, muayyan mavzu bo'yicha yangicha fikr yuritishga chorlaydi. Klaster tuzishni yangi mavzuni mukammal o'rganmasdan oldin foydalanish maqsadga muvofiqdir. Klaster tuzish ketma-ketligi quyidagicha. Katta qog`ozning o'rtasiga yoki sinf doskasiga yoxud yozish uchun foydalanish mumkin bo'lgan sathga «kalit» so'z yoki gap yoziladi; Shu mavzuga tegishli deb hisoblangan va xayolga kelgan so'z va gaplar yoziladi; Fikrlar paydo bo'lganda va ularni yozganda fikrlar o'rtasida mumkin bo'lgan bog`lanishlarni belgilash; Fikrlar tugamaguncha yoki vaqt tamom bo'lgunicha xayolga kelgan barcha fikrlar yozilaveradi; Keltirilgan so'z va fikrlar mazmuni va yaqinligiga qarab toifalarga ajratib chiqiladi.

Insert usuli. Insert usuli tushunishni kuzatish vositasidir. Insert- bu o'quv jarayonida o'z anglashini faol kuzatish uchun o'quvchilarga imkoniyat beradigan kuchli vositadir, chunki shunday hollar borki, odam matnni oxirigacha o'qib, u yerda nima yozilganligini eslab qololmasligi mumkin. Bu esa odam nima o'qiyotganini tushunmay, o'qish jarayonida faol bo'lishga qatnashmaydigan va o'z anglashini kuzatmaydigan hollarning misolidir. Insert- bu matn bilan ishlaganda faollikni qo'llab- quvvatlash uchun kuchli vositadir. O'quvchi matn bilan ishlayotganda bir qator belgilarni qo'yib boradi, ular esa quyidagi ma'nolarni bildiradi:

V - bilganlarimni tasdiqlaydi + - yangi axborot - - bilganlarimga zid keladi

? - meni o'ylantirib qo'ydi. Bu usul aynan biz uchun judayam qulay bo'lib hisoblanadi. Chunki hozirgi davrda hamma o'qigan narsalarini unutib qo'yadi yoki e'tiborsiz ravishda o'qiydi. Insert usuli esa biz uchun ayni muddao.

Ikki qismlik kundalik usulidan ham matn bilan ishlash jarayonida foydalanish mumkin. Bu usul birinchidan, mavzu matnini chuqur tushunishga yordam bersa, ikkinchidan, o'quvchilarni ijodiy tafakkurga undaydi, ularning mustaqil fikr yuritishlarini kuchaytiradi. Berilgan matn o'qib chiqilgach, daftar varag`i quyidagi tarzda ikki qismga bo'linadi: PARCHA SHARH Chap tomondagi «Parcha» deb yozilgan qismga o'quvchilar matn yuzasidan biror parcha yoki ularga qattiq ta'sir qilgan narsa yoki ularni haqiqatda hayron qoldirgan

timsol haqida yozishlari kerak. Ehtimol, bu ularga shaxsiy tajribalaridan nimanidir eslatgandir, balki ularni qiziqtirgan yoki o'ylantirib qo'ygandir. Balki ular bu fikrga, narsaga qo'shilmaslar. Balki bu narsa o'quvchi uchun yangilikdir, balki shu narsa mohiyatini tushunib yetmagandir. Varaqning «Sharh» deb yozilgan o'ng tomoniga chap tomondagi tanlangan parcha (yoki parchalar) ga sharh yoziladi. Bunda nima uchun ushbu parchani tanlab olganligi, bu narsa uni nima haqida o'ylashga majbur etganligi, shu munosabat bilan unda qanday fikrlar tug'ilganligi haqida sharh beriladi.

Xulosa o'rnida aytib o'tish joizki, interfaol usullar orqali ta'lim samaradorligi oshadi, o'qituvchi va talaba o'rtasida o'zaro hamkorlik, talabalarda erkin ijodiy fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi va shakllanadi. Bu innovatsion yondashuvda talaba shaxsi ta'limda markaziy figuraga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqi. // Xalq so'zi gazetasi, 2017.16 yanvar, №11

2. R.A.Mavlonova, B.Normurodova "Tarbiyaviy ishlar metodikasi" Toshkent 2007

3. N.Egamberdieva "Tarbiya texnologiyasi" Fan va texnologiyalar 2016-yil

4.R.A.Mavlonova, D.Abdurahimova. Pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma Toshkent Fan va texnologiya 2012-yil

5.S.Nishonova, M.Imomova, R.Xasanov. Pedagogika tarixi. Darslik Toshkent O'qituvchi 1996-yil

6. M.Ochilov. Muallim qalb me'mori. O'quv qo'llanma Toshkent O'qituvchi 2004-yil

7. N.Egamberdieva, Ijtimoiy pedagogika. Darslik. Alisher Navoiy nomidagi O'zMKN.Toshkent 2009-yil.